

ALBINA CARPATILOR.

Apare 1 colă și jumătate pe săptămână. ABONAMENTUL pentru Austro-Ungaria: pe an 8 fl., pe 6 luni 4 fl. 40 cr., pe 3 luni 2 fl. 40 cr.; pentru România: pe an 20 lei, pe 6 luni 11 lei, pe 3 luni 6 lei. — Un număr 20 cr. sêu 45 bani. — Un volum à 6 colă 70 cr. sêu lei 1.70. — La 10 exemplare 1 rabat. Abonamentele se fac la editorul Visarion Roman în Sibiiu, la colectanți, la oficiile postale și la tôte librăriile.

Vięta lui Onufriu,

Roman,

de Theochar Alexi.

(Continuare.)

Ne potriviam în multe, amëndouî. Eü eram mai tot atât de desamăgit de plăcerile — deșerte — țiceam noi, de plăcerile lunei și de fericirile viitoare, ca și ea. Acastă dispozițiune egală a spiritelor năstre contribui mult la apropierea năstră. Începurăm mai întâiu a ne plănge unul cătră altul. Omul care se plănge, își descopere sufletul. De aci până la o intimitate complectă nu e decât un pas.

Nu este bine nici odată când în inima unui tinër se desvöltă intimitate cătră o altă femeia decât mumă-sa, fiă acea femeia chiar de-o vërstă înaintată. Clara nu era încă odată mai bătrână decât mine, prin urmare pericolul aici era cu atât mai mare.

Încă o împregiurare contribui prea mult la provocarea unui simț neesplicabil, care din ce în ce se desvolta mai mult în sufletul meu, cuprindându-l în fine cu totul.

Iancu, prietinosul Iancu, cel cu vorba dulce ca miera, Iancu mă cerceta adese-orî și tot atât de des lua parte la conversațiunea mea cu Clara.

Cum v'am spus, această împregiurare contribui mult la neliniștirea sufletului meu, fără ca să-mi fi putut da sémă de atunci de agitațiunea mea.

Când vedeam pe Clara inima mi se bătea mai tare, sângele mi se urca în cap și-mi roșia fața. Când o aușiam vorbind, glasul ei mi se părea mai dulce mai sublim decât cele mai dulci, cele mai sublime armonii! Întręga ei înfățișare mi se părea supra-omenescă.

Când nu o vedeam, tot ea imi sta în gând, ori-ce făceam, Clara tot înainte-mi sta, și prin urmare făceam tôte cu indoită plăcere. Când o vedeam însă, că se ocupă cu altul, că se uită la altul, că adresază vorba altuia,

Iancului de exemplu, ceea ce se întempla foarte adese-orî, atunci inima mi se strîngea și mă cuprindea o fierbințelă nespūsă.

Ecă semnele unui morb cumplit care se numesce — amor.

Da, eram înamorat, înamorat de Clara. Lucru straniu, eü un tinër de 18 ani, să devin înamorat de-o vëduvă de 30 ani. Străniü dëu, însă cu mult mai des de cum ați crede Domnia-văstră.

Nu am fost eü cel dintăiu tinër, care să fi iubit o femeia înaintată în vërstă și nici că voiü rămănea eü cel din urmă. Mai des veți vedea tineri înamorați de bătrâne, și bătrâni înamorați de tinere, decât amor între vârste potrivite!

Iubiam pe Clara. Să ne înțelegem însă, și să ne înțelegem bine. Simțământul, pe care mi-l inspirase acea femeia era amor însă nu „iubire.“

După mine este o diferență și încă o diferență mare între amor și iubire.

Amorul este de domeniul ómenilor ușori, a ómenilor de lume, care-și schimbă cu vëntul obiectul aprinderii lor.

Iubirea însă este de domeniul ómenilor cu inimă sănătósă, care pot avea simțăminte blânde capabile de a da un traiü fericit, dar nici odată fierbințala nebuniei.

Sirmanele mele tinerețe!

Cea dintăiu deprindere a inimei mele fără experiență fu o rătăcire. Aü nu era rătăcire acea întreținere a văpaielor, care-mi consumau tôte puterile morale.

În rarele momente, în care simțurile mele erau mai astêmpărate și-mi permiteau a vedea mai limpede, în acele rare momente mă apuca o spaimă cumplită. Imi era témă de patima care-mi cuprinsese întregul meu suflet; această

témă era atât de gróznică încât credeam că-mi va lua rësufierea, că mă va ineca.

Apoi éráși îni trecea prin vine nisce dulci fiorî, fiorîi amorului, împlîndu-mă de-o sete nestinsă după o nălucire primejdiosă ascunsă sub vestmintele fericirii.

Póte că aş fi isbutit mai lesne a stinge aceste vâpăi arđetóre, decă nu ar fi fost ațitate în continuu de-o altă patimă, tot atât de puternică ca și amorul, de-o fidelă sótă a amorului. Voesc să vă spun că eram prada unei gelosii înfricoșate.

Eram gelos de Iancu, gelos până întru atâta încât în una din țile mă mutaî fără de veste de la mătușă-mea, numai și numai pentru ca nici Iancu să nu mai aibă ocaziune de a veni în acea casă și de a vedea acolo pe Clara.

Aici trebuie să vă spun că prin intervențiunea lui Iancu Domnul Anghel îni mărise léfa cu o rară munificență, astfel încât puteam să plătesc din pungă mea nu numai o odaia dar și mâncarea mea.

Mătușă-mea era mihnită auđind de decisiunea mea, pe care o esecutaî în ciuda copilelor și a Clarei.

Dar măhnirea mătușei mele nu ținu togmai mult timp, că-cî luând lucrul măi de aprópe, Domniaei găsi, că odaia pe care o ocupasem, împreună cu camera de lângă ea, putea prea bine servi de apartament pentru guvernantă cu copii.

Índată se și realiză acéstă nouă distribuțiune în casele mătușei mele, o distribuțiune pe care o vedui pentru prima óră în Dumineca cea dintăiú după mutarea mea.

O săptămână întrégă, șépte țile, fiă-care din ele o eternitate întrégă, răbdasem fără a cerceta pe Clara; dar venind Dumineca, acea țî care până atunci era întrégă consacrată țeului Amor, nu măi putui răbda despărțirea durerósă și mă dusei să mă adăp la isvorul — otrăvit, să ved pe Clara, să-î vorbesc, să mă conving de constanța simțemintelor ei, că-cî și Clara, ceea-ce uitasem a vă spune până acum, și Clara de câte-óri eram singurî îni jura nemțetat credință în amor. Firesce față cu martorî, atât eú cât și Clara ne înfrânam pasiunile; dar după cum avusem adese-óri ocaziune a observa, Clara isbutia întru acésta cu mult măi bine decât mine.

Cu tóte că lui Iancu nu-î spusese nimic despre intențiunea mea de a visita pe mătușă-mea, el totuși veni acolo. Togmai în momentul când eú urcam scara pentru a mă duce în fosta mea odaia, ocupată acum, după cum mi se spusese jos, de copile, apăru și Iancu însoțit de — Clara. Ei se întorceau dela — biserică. Aci întâlnind Clara pe Iancu îl invitase să petrecă vre-o câte-va momente în societatea noastră, adică a ei, a copiilor și a — mea, că-cî, după cum spunea Clara, era convinsă, că nu voiú lipsi a le face astăđi o visită.

Nu vă pot spune simțirea care mă cuprinse la ascultarea acestor esplicări date de Clara cu un aer liniștit și cu un cumpăt admirabil. Nu pot să vă spun ce gândurî avui vedënd că intimitatea între Clara și Iancu ajunsese la un grad atât de mare. Sciú numai că-mi veni un desgust atât de Clara cât și de Iancu; dar măi mult de Clara, orî măi mult de Iancu! đeu nu măi sciú să vă spun de care. Înmi aduc aminte, că în acel moment mă decisei éráși, póte pentru a o miia óră, să nu măi vorbesc cu Clara, să o părăsesc, să o desprețuesc! Dar puneți-vé cu

decisiunile unui înamorat, decisiuni luate în focul gelosiei sale. Ele se trec repede ca vâpaiele unui foc de paie.

Noua distribuțiune în casele mătușei mele îni favorisa comunicațiunea cu adorata mea. Puteam fi măi neconturbați în convorbirile nóstre, care deveniseră cam supărăcióse, de vreme ce luasem obiceiul să ne certăm când eram singurî.

Cum! veți đice Domnia-vóstră, și Clara se certa? Din care causă? Nu ne-ai spus încă nimic despre motivele de nemulțămire pe care le putea avea dënса cătră Domnia-ta!

Motive? sciă o femeia de motive, vrea să sciă ea de motive, când îi vine pofta să-și arate supremația asupra supusului ei amant, séu asupra umilitului ei bărbat?

Și chiar când ar avea motive, nu ar divulga nici odată aceste taine, care se feresc de lumina țilei, de ochii și urechile ómenilor! Așa va fi fost și cu Clara. Ea nu ar fi avut nici pe a o miia parte atât drept de mâniă, pe cât aveam eú, totuși era cu vorba măi aspră, cu reproșurile măi dese.

Íntre altele îni đicea că nu-mi va pardona nici odată rēcéla de inimă pe care o demonstrasem prin mutarea mea din casele mătușei-mele, un fapt, đicea Clara al cărui scop vederat nu era altul, decât să mă scap de ea. Apoi îni reproșa gelosia mea și-și bătea joc de ea. La altă ocaziune, ba câte odată chiar în cel măi de aprópe moment, devenia éráși amabilă, înamorată și plină de îndurare pentru mine. Astfel se juca ea cu simțemintele mele, cum se jócă băeții, în frumósele țile de primăvară, cu mingiule, aruncându-le după plac când în sus spre cer, când în jos spre pământ.

Dar Iancu prietinul nostru?

Iancu devenia pe țî ce mergea măi nesuferit. Nu se măi deslipia de lângă mine. În prăvălia nu puteam scrie nici măcar un rînd, fără ca Iancu să fi cetit îndată ce scrisesem, sub cuvânt de a mă controla — în comerciú. Când închideam marchetănia, el venia după mine. Orî unde mă duceam Iancu tot după mine. Măi cu sémă când mergeam la mătușă-mea, la Clara nu lipsia măi nici odată de a mă petrece. Numai când mă duceam din când în când acasă la Domnul Anghel, ca să dau cinstea cuviinciosă cocónei Domnia-lui și coconiței, atunci venia măi rar cu mine, cu tóte că acolo, după cum observasem, era nu numai bine vedut, dar chiar adese-óri așteptat.

Acéstă neglijență din partea lui Iancu, care de altminte observa cu mare scrupulositate regulile bunei cuviințe, nu mi-o puteam esplica și mi se păru de-o însemnătate specială, de-o însemnătate, cu atât măi mare, cu cât vedeam, că cocóna și coconița erau tare supérate, măi ales coconița, era mihnită, de câte-óri mă vedea venind fără Iancu. Cât despre Domnul Anghel, el se făcea pară și foc, și-și aréta necazul pe față prin vorbe cam nealese.

Când îi pomeniam lui Iancu despre acésta, el zímbia cu despreț și đicea: Vor să-mi dea fata, pe Domnișóra Elisa, de nevastă, eú însé nu o voesc.

Măi mult nu-mi spuse cu tóte că cercasem adese-óri să-l descos în privința relațiunilor sale cu casa Domnului Anghel. Aceste relațiuni mi se păreau de tot straniú, đic straniú, că-cî după purtarea lui Iancu, și după vorbele Domnului Anghel, vorbe spuse tot deuna când nu le auđia

Iancu, ar fi fost lucru natural, ca Domnul Anghel să de-
părteze pe Iancu din negoțul său, cu atât mai vârtos că
găsise în persoana mea un locuitor destul de bun.

Dar nu numai că Domnul Anghel nici chiar în furia
necazului său nu făcu nici odată pomenire de un asemenea
gând, ci din contră Iancu fu tractat în prăvălia ca o per-
sonă de considerațiune.

Se vede trebuia că Domnișora Elisa era înamorată de
Iancu și că Domnul Anghel, ca tată bun își pusese totă
răbdarea, sperând că va veni și acea vreme în care Iancu
va recunoște bunătățile, diu casa stăpânului său. De sigur
era convins că atunci va veni Iancu însuș să caute acea
legătură de care acum părea că fuge. Acesta era espli-
carea pe care mi-o făceam, când mă gândiam la aceste
lucruri. Dar pe atunci nu prea aveam timp să-mi bat
capul cu afacerile altora, având destulă grijă cu ale mele.

De câte-ori mă duceam la Clara, venia și Iancu;
decă ședeam eu timp lung, ședea și Iancu, acasă mergea,
când mergeam și eu.

Îmi păru rău de mutarea mea. Mai nainte Iancu de-
și venia în toate zilele, nu venia însă de odată cu mine și
nu ședea cât mine, ci venia mai târziu și se ducea ca
omenii cum se cade. Acum, decă așa fi stat eu până la
miezul nopții, de sigur ar fi stat și el până atunci.

Un orb încă ar fi vădut că lucrul între Iancu și
Clara nu putea fi curat. Eu însă tot mă mai îndoiam,
că-cî afurisita de femeia, în rarele momente când eram
singură, așa scia să mă amăgescă cu vorba, încât mă făcea
să mă rușinez de neîncrederea într-o ființă atât de sin-
ceră și fidelă.

Odată într-o Duminecă mergând în odaia băeților ca
să ia pe Iancu cu mine la Domnul Anghel, unde eram
poftiți la masă, nu-l găsi acolo. Era dus unde-va, dar
unul din băeți îmi duse să-l aștept, că-cî va veni peste
puțin.

Pe masa lui Iancu stetea o carte deschisă scrisă de
mâna lui, însă cu o scrisore pociată, cu litere secrete, cu
cifre. Eu încă din copilăria aveam pasiunea de a deslega
asemenea probleme, și cunoscând mai multe feluri de ast-
fel de cifre întrebuițate prin scolile noastre, dobândisem o
mare dibăciă în deslegarea lor.

Îndemnat de această pasiune și fără nici un alt scop
său vre un gând rău, mă apuca să descifrez cuprinsul
acelei cărți, ceea ce-mi succese prea curând.

Ceea ce aflai prin această cetire era interesant, încă
prea interesant pentru mine. Să vă spun unele din pa-
sagele cele mai marcante.

* * *

Astăzi — diceau cifrele lui Iancu — în grădina
Sfântul-Gheorghe ședând pe o bancă, se puse lângă mine
o domnă; era singură și ofta. Decă ar fi fost mai tinără,
aș fi întrebato de ce oftază, dar prea este bătrână și
nici fromosă nu este.

* * *

Erăși am vădut pe acea domnă. Tot în grădina
Sfântul-Gheorghe. Nu-mi place de loc și totuși mă gân-
desc la ea. Nu știu ce lucru mi-o fi atrăgând gândirile
mele spre dânsa. Nu pôte fi alt nimic decât singurătatea
ei, decât oftările ei.

* * *

Astăzi i-am vorbit. O chiamă Clara și este guvernantă

în casa mătușei lui Onufriu, al celui tinăr pe care l'am
cunoscut astă toamnă, când venise aici, să-și caute stăpân.

* * *

Nu mai încape îndoeală, sunt înamorat de Clara. Tre-
buie să caut ocaziunea de a mă întâlni mai des cu dânsa.

* * *

Ce fericire, tinărul Onufriu a scris lui Domnul Anghel
și va veni la noi. Acum scumpă Claro, vom avea mai
des ocaziunea de a ne vedea.

* * *

Aici un sgomot mă întrerupse, însă aflasem destul,
prea mult încă pentru liniștea spiritului meu.

Cât despre Iancu, sciam acum lămurit că-mi era
rival. O măturisia cu propria sa mână.

Rămăsei totă ziua fără un pic de putere spirituală,
nu eram în stare să judec cel mai simplu lucru. Nu știu
și n'am știut nici odată ce s'a mai petrecut în acea zi.
Numai de atâta îmi aduc aminte că păstrați cel mai adânc
secret cătră Iancu, însă Clarei i-o spuseli la prima oca-
siune ca un prost și neghiob ce eram. Ea își rise de
temerile mele. Dar — la o a doua ocaziune ce avui de
a ceti în cartea lui Iancu, aflai acolo următorul pasagiū
scris cu cernelă prospătă.

* * *

Ia-ți totă speranța băete! Clara nu voesce să scia nimic
de tine. Mă voi încerca să mă consolez în altă parte.

* * *

La prima cetire a acestor rînduri resimți ca o ușu-
rare în piept, ca o consolațiune, dar reflectând mai bine,
mi se păru, că Iancu scrisese această măturisire prea apro-
posito, pentru ca să nu fi fost dictată de cine-va. De
cine? de — Clara.

Cum să mă fi convins despre această?

Nimic mai lesne pre lume! N'aveam decât să cerce-
tez pe Clara, și decă Iancu în adevăr își luase totă spe-
ranța, atunci va înceta cu vizitele sale. —

Iancu, care de bună sémă își făcuse planul său de
operațiune se lipsi în adevăr mai de multe ori de plăcerea
de a veni cu mine la Clara. Cine era mai fericit de-cât
mine. Însă această fericire avu o durată foarte scurtă, că-cî
Iancu întrebuițând o miia de privilegii, care de care mai
amăgitoare veni mai des cu mine și ședu erăși până târdu
nóptea lângă Clara.

Ei de multe ori își vorbeau în expresiuni, care deși
inteligibile de sine, n'aveau nici un înțeles în șirul cum
le întrebuițau ei. De câte-ori se întâmpla să aud o ase-
menea frasă, mă puneam pe gânduri, dar nu isbutii decât
mult mai târziu, să-mi espic acest mod de vorbire. Era
un viclesug din partea lor. Ei își făcuseră un vocabular
anumit pentru sensul schimbat al unor expresiuni, astfel
incât se înțelegeau prea bine, fără ca eu să fi putut pri-
cepe ce vorbesc. Decă le făceam o observare în această
privință, Iancu se scusa cu slaba sa cunoscință a limbei
franceze, o scusa, care pe atunci mi se părea reală. Spi-
ritul îmi era convins, inima însă tot se mai îndoia. În
decursul acestei lupte între spiritul meu și între inima mea
steteam lângă ei, îi priviam și căscam!

Domniilor-vóstre, nu vi s'a întemplat nici odată să
căscăți în asemenea împregiurări! Domnia-vóstră cunosceți
numai căscatul produs de vreme lungă său de somn, ferice
de Domnia-vóstră!

Maî făcusem încă și alte observațiuni.

De câte-ori, după o mică absență din odaia, mă întorceam lângă ei, conversațiunea lor se opria fără de veste. Apoi maî observam în asemenea ocaziuni că toate găurile ușilor erau astupate. Acastă din urmă observațiune mă impresionase maî mult decât toate celelalte și deveni cauza catastrofei.

Într'o sêră ne aflam noi, adică Clara, Iancu, eū și neă un tiner, o rudă a casei, în giurul unei mese sus în odaia copiilor, jucând „lotto,” care este seū maî bine dis, care pe atunci era atât de răspândit în România. Mie mi se părea câte odată că Iancu strîngea mâna Clarei pe sub masă, dar pôte că acêsta era numai o nălucire. Însê singura acêstă ideeă, chiar nefundată să fi fost, mă năbuși. Îmi veni rēū, nu maî putui rēsuffla acest aer prea cald pentru mine, simții necesitatea de a eși puțin afară să-mi răcoresc pieptul în aerul curat și rece. Mē sculai și mă dusei afară, dar numai pentru puține momente. La rentôrcerea mea în odaia vēdūi că gaura cheei dela ușa prin care eșisem, era astupată acum, pe când la eșirea mea, după cum sciam prea bine acêstă gaură fusese liberă, că-cî închidēnd ușa, căduse cheia din ea; eū o luasem și o pusesem în posunar. Acum ușa era astupată cu o bucățică de hârtiă.

Vēdēnd acêsta avui o simțire par că ar fi trecut un fulger dinaintea ochilor mei. Acest fulger nu mă tâmpi ci mă aprinse astfel încât ne maî putēnd să-mi stăpinesc ciuda strigai cu o voce teribilă.

— Ce lucru frumos! Doui tineri, ca tine Iancule și ca mine am ajuns de batjocură unei babe. Ea se jôcă cu simțirile nōstre, par'-că am fi doi proști, și noi nici nu băgăm de sēmă. —

Aceste vorbe le spusese pe romănesce Clara nu înțelegea acêstă limbă, dar trebuie că avu presimțire de sensul lor, că-cî la auzirea lor deveni galbenă și cădu leșinată pe podină.

Iancu rise cu un hohot demonic, cu fața palidă și cu ochi în care se stinsese totă urma de vieță.

Cuvintele pe care le auzise din gura mea îl impresionaseră prea tare.

Eū sării să rădic pe Clara. Ea însă și în acest moment ne jucase o farsă, că-cî în clipa când mă apropiai de dēnsa, își deschise ochii și șopti ca pierdută din vieță singurul cuvēt: „Iancu,” cu o espresiune de umilință, și de căință. Eū care o rădicasem de pe podin, la auzul acêstui nume din gura ei, șoptit cu atâta căldură, simții ca o mușcătură înveninată de șerpe viclean și sărind înapoi, lăsaî capul Clarei în voia lui. Capul recădu jos și se lovi de podin.

Iancu nici nu maî întorse privirea cătră dēnsa ci se duse, ér eū după el. Ne despărțirăm fără a schimba măcar un singur cuvēt. Clara rămase singură cu copilașii, care începuseră să țipe, să plângă și să se vaite.

Nu sciū cum maî ajunsei acasă în odaia mea. Mē culcai. Însê mult timp nu putui adormi și când îmi veni somnul fu un somn târbăcit, nu o odihnă bine-făcētore, un somn de chin nespūs. Un vis mă urmări necurmat. O vedeniă nedefinibilă, grozavă. Și érašii tot aceeași vedeniă, neînteruptă, vecinică, repețindu-se fără sfērșit, persecutându-mē, încuibându-se în creerii capului meū, îmi scormoni o durere nespūsă.

Mē treziam și apoi érašii adormiam. Visul se urma. Tot acelaș vis fără nume, fără față și cu toate acestea de o hidositate nepomenită. De dormeam, de eram deștept, visul din capul meū nu se maî depărta. După acêstă nōpte, care mi se păru fără sfērșit, veni în fine și ziua, o zi tristă, înnorată. Cu toate că era zi de lucru, nu-mi fu cu puțință să merg la prăvăliă. Trămisei decî să mă scuse, arătând Domnului Anghel, că sunt bolnav, ceea ce și eram în adevēr.

Acasă însă nu mă răbdam. Un simț neesplicabil dar violent mă îmboldia să mă duc, să vēd ce face Clara. Mē luptai încontra acêstei puternice ispite, dar ea se arată maî tare decât mine, că-cî nu mă putui opri mult timp acasă. Spre amēdi mă dusei la Clara.

Urcând scara auzii un vaet, un strigăt, auzii țipete de copile isbucnind din odaia guvernantei. Spēriat de acest sgomot, făcui pași repeși sărind câte două trepte de odată și întrai în odaia.

(Va urma).

Papa Pius IX.

Tôte instituțiunile pământesci sunt supuse la aceleași legi neștrămutate, trebuie să trecă prin aceleași fase principale: începutul, apogeul și decădița.

Papismul, instituțiune pământescă, născută din creștinism, ba maî de odată cu el, de ôre-ce Sfântul-Petru se dice a fi fost cel dintăi episcop al Romei, încă trebuie să fiă supus legilor generale. Umilit în stadiul de formațiune, avisat la ajutorul lumesc al regilor, el se rădică cu încetul și începe lupta de supremațiă cu puterea, a cărei protecțiune o recerese maî nainte.

De când papa Leo III., ceru ajutorul lui Carol cel mare în secolul al 8-lea, regii germani fură protectorii declarați ai papilor. Puterea spirituală era supusă puterei lumesci. Regii întăriaū pe episcopi în scaunul lor dându-le cărja și inelul. O seriă de pontifici slabi recunoscură succesiv acêstă supremațiă a regilor, supremațiă care ajunse la punctul de culminațiune sub Henric III.,

(1039—1056). Acesta sciū să înfrâne cu o mână de fier abuzurile simoniei și să întroducă ordine în afacerile pontificale. Pe timpul lui domniaū trei papi de odată: Benedict IX., Silvestru III. și Gregoriū VI., cari aruncaū unul asupra altuia fulgerile escomunicațiunei. Henric călători la Roma, adună un sinod de episcopi la Sutri și depunēnd pe cei trei papi, denumi în locul lor pe curiosul episcop din Bamberg, Suidger. Gregoriū VI. fu esilat în Germania, unde duse cu sine pe capelanul seū Hildebrand.

Acêstui capelan, un om mic de stat și cu o voce slabă și rēgușită, îi era destinată gloria de a rădica puterea papală la o înălțime amețitoare. Fiū de țaran din Ro vo a cum, el sciū să se înalțe până la funcțiunea de ministru al papilor și în mâna lui energică se afla cărja pontificală, deși alți papi guvernaū cu numele.

Într'aceea Henric III. muri, și fiul seū Henric IV

ocupa, ca copil, tronul glorios al părintelui. Minorenel se afla sub tutela mamei sale Agnes, femeia evlavioasă și cu minte, dar fără experiență. În aceste împrejurări, disordini bântuiră Germania, până când Henric IV., fu declarat majoren în etate de 16 ani. Sedus de consilieri, care cereau să-l corumpă, tinerul rege nu știu păstra o măsură politică, care să mulțumească pe toți. Principii germani se revoltară, dar fură bătuti la Unstut și acum Henric se credea atotputinte.

În astfel de timpuri turburate deveni Hildebrand papa la 1073 sub numele de Gregoriu VII., și începu lupta cu puterea regescă. Scopul acestui om extraordinar era să facă o turmă și un păstor. El credea în realizarea acestui ideal, că-că era convins că poate exista egalitate și unire între oameni.

Puterea lumescă și religioasă împreunată într'o singură mână atotputernică îl putea face adevăratul locuitor al lui Dumnezeu pe pământ.

Pentru ajungerea acestui scop, Gregoriu își formă mai întâiu o armată preoțescă bine disciplinată interdicând trei lucruri: simonia, investitura laică și căsătoria preoților. Suprimarea simoniei era un mijloc foarte moral, ăr desființarea investiturii laice adică a vasalității episcopilor față de regi, și celibatul preoților erau mijloce politice. Celibatul preoților cu deosebire îi da în mână o armată consacrată cu totul scopurilor bisericesci, armată care nu scia de familie, nu scia de legături lumesci, și a cărei fanaticism servia cu zel voința sa.

Astfel pregătit, intră papa Gregoriu în luptă cu Henric IV poruncindu-i cu sumeții să depună pe acei episcopi, cari-și câștigaseră cârjele prin simonia și pe

consilierii săi, care esersau simonia. Henric rădică cu curagiu mânușa aruncată și într'un concil de episcopi, conchiemat la Worms, depuse pe „călugărul Hildebrand.“ Gregoriu, care era înțeles cu principii germani, răspunse prin anatema și depunerea regelui, deslegând pe supușii

Sanctissimus pater, Pius papa nonus, vere mortuus est. (Pag. 341.)

lui de jurământul de fidelitate. Atunci principii își răsunară pentru Unstut și ne mai crețându-se legați de sôrtea lui Henric se revoltară. Bietul rege se vëdu părăsit de toți, afară de puținii fideli. El merse la Canossa! În această fortăreță a maregrafilei de Tuscia, Matilda, se

afla papa Gregoriu cel mare. Henric trecu Alpii în timp de erno cu chinuri nepomenite și ajunse înaintea Canossei. Măritul rege așteptă trei zile desculț în zăpadă, îmbrăcat în haina grosă a penitenților, până când Gregoriu se îndură să-l lase înăuntru și-l primi ărăși în sinul bisericeii deslegându-l de anatemă.

Acest act întări supremația papismului asupra regilor și deși mai târziu Henric veni cu armată în Italia și depuse pe Hildebrand, care muri de supărare la 1085 în Salerno, principiul a rămas. Puterea papilor deveni din momentul acesta nemărginită; ea se afla în apogeul gloriei. — Nu putem resista dorinței de a cita câte-va episoade din această perioadă glorioasă, episoade, care arată pe regii cei dintâi ai creștinătății închinându-se înaintea țiareii și sărutând pantoful locuitorului dumnezeesc.

La anul 1159 rămase vacant scaunul papal după morțea lui Honoriu IV. Pe timpul acesta domnia în Germania renumitul Frederic Barbarossa. La noua alegere pontificală unui cardinal se pronunțară pentru Octavian, amicul lui Frederic, dar majoritatea numi pe cardinalul Roland, om sumeț, numit ca papă Alessandru III. Acesta aruncă anatemă asupra lui Octavian și a împăratului: astfel se încinse lupta cea mai crâncenă. În totă Italia, în decurs de 18 ani, s'aù repetit scenele de furiă și de devastare. Chiar Germania fu bântuită de resbelul civil. Barbarossa se luptă cu bravură încontra cetăților italiene confederate, dar lupta dela Legnano (1176) îl sfârșimă și pentru a două oră un împărat german sărută pantofii papei, care-l deslegă de anatemă.

Inocențiu III. merse mai departe. Acest om plin de talente, de sciință, de înțelepciune și de curagiù esersa o adevărată putere despotică peste biserică și stat mai în toate țările. El numia o cetă de regi vasalii săi, anatemisă cele mai multe imperii ale creștinătății și introduse Inchisițiunea. Acel tribunal de sânge, care înfrana libertatea conștiinței și lăsă o pată nestersă, o pagină neagră în istoria papilor (pe la 1198).

Sub Gregoriu IX. lupta între papa și regi se continuă. Acum domnia în Germania Frederic II. Acesta promisese să facă o cruciată, însă din diferite cauze o amână din an în an. Papa supărat îl anatemisă și provocă creștinimea la o cruciată în contra lui. Înzadar se scuză Frederic, înzadar plecă spre locurile sfinte chiar în primăvara viitoare; acest fapt păru un nou păcat și atrase nouă anateme asupra-i. Pe când Frederic își vërșă sângele pentru mormântul sfânt, „armata lui Christ“ fanatizată de papa devasta câmpiile Italiei. Împăratul făcu iute pace cu sultanul Meledin, căpătă îndărăpt Ierusalimul cu celelalte locuri sante și-și întorse armele în contra papei. Armata acestuia se împrăștiă ca pulberea înaintea învingătorului, ér' papa, speriat de marșul lui triumfal, îl iertă și-l primi ărăși în sinul bisericeii (1230).

Astfel papii abusaù în această perioadă de puterea lor și la fiă-care ocaziune amenințau pe regi cu anatemă, a cărei influință era considerabilă într'un timp, când fanatismul și ignoranța omenilor era în culme. În curënd însă sumeția lor căpătă o lovitură teribilă.

Bonifaciù VIII., numit papă în anul 1294 se amestecă fără genă în toate drepturile principilor și ale popórelor. Pe prințul neapolitan Robert îl numi rege al Ungariei; ducelui de Polonia-mare, Przemysl, îi dede titlul de rege;

regelui Iacob de Aragonia îi dăruí Corsica și Sardinia; regilor din Francia și Englitera le porunci să facă pace, și coróna Germaniei o declară un fiei pontifical. Puterea lui se sfârșimă însă de energia regelui Franciei, Filip IV. Întrând în cértă cu regele acesta din cauza contribuțiunei împuse clerului, papa pronunță anatema asupra lui și interdict asupra Franciei. Filip IV. apelă la un concil general și puse să se prindă Bonifaciù la Anagni prin cancelarul său Nogaret și esilatul Sciarra Colonna în anul 1303.

Papa fu eliberat de poporul din Anagni și ajunse la Roma, dar muri de supărare în acelaș an.

De aci încolo corupția, abuserile în scaunul papal deveniră tot mai mari. Se găsiră papii ca Alessandru VI. (1492) „Neronele papilor“, scandalul creștinătății, care după Guiceiardini „invenina totă lumea ca un șerpe prin vițiile sale uriciose: cruđime, nelealitate, voluptate și sgârceniă neauđită.“

Cu cât cultura popórelor se desvolta, cu cât umbrele evului mediù se retrăgeau înaintea luminei bine-făcătoare a evului nou, omenii încetară de a mai fi înșelați prin sântenia aparintă a infalibililor. În sfersit sub Leon X. (1513) vîndarea indulgențelor puse vërf acestei grămeđi de abuseri. Reformațiunea sosi, această revoltă a spiritului omenesc încontra despotismului dela Roma. Luther se puse în fruntea scólei nouë și desbinarea se născu în biserică catolică. Se părea, că destinul persecuta această putere spirituală, atât de mare odată; ea se afla de sigur în al treilea stadiù, în fasa decădinței. — Fiă-care an îi răpia noui credincioși și certele violente născură crâncenul resbel religios de 30 ani, în care s'a vërsat atâta sânge. Acest sacrificiù aruncă o pată večnică asupra papismului și-i micșoră puterea pe jumătate.

În secolul al 18-lea marele Ganganelli, ca papă Clement XIV., un om cumpătat și înțelept, rădică în cât-va vaza căduță a papilor. Dar următorul său, Pius VI., „frumosul papă“, făcu pasul care degradă demnitatea pontificală. El merse la Viena să róge pe Iosif II., regele filosof, să-și retragă reformele sale, care cutremurase curtea dela Roma. Aceste reforme înțelepte, cum era edictul de toleranță, desființarea mănăstirelor fără folos și confiscarea averei lor, nu puteau să placă curței pontificale. Dar Iosif II nu permitea, ca o altă putere să se rădice lângă a sa. Om plin de învțătură și de energiă, el era secundat de o capacitate ca a cancelarului său Kaunitz. — Papa Pius VI., următorul marelui Hildebrand, veni la Viena să se róge în persónă, dar fără succes, de energicul împărat. Canossa era rësbnată!

Suntem departe acum de înălțimea ametitóre de odinórá de sumeția neauđită cu care papii comandaù lumii întregi. Acum puterea acestor locuitori ai lui Dumneđeu era mărginită, ei începeau să se umilească din nou înaintea regilor. Lumea catolică însăși abia rămăsese jumătate din ce era odinórá și papa abia mai comanda în Roma.

Astfel era de căduță autoritatea papilor, când se sui pe scaunul pontifical Pius IX. Acest om remarcabil, unul din cei mai remarcabili ai seculului nostru, era chîemat a trece prin toate fazele, prin care a trecut papismul dela început. El purtă o triplă corónă: de primat al confederațiunei italiene, de rege lumesc și corónă puterei depline bisericească. Această corónă străluci câtă-va vreme

de o lumină neobișnuită, care se întunecă însă mai târziu; în fine nu rămase decât infalibilitatea. În domnia sa cea lungă, care întrecu anii lui Petru, Pius avu un început, un apogeu și o decădere, dar tot rămase mare până în nenorocirile sale.

Pius IX. s'a născut în 13 Maiu 1792 în Sinigaglia. După familie se numia Giovanni Maria conte de Mastai-Feretti și se trăgea dintr'un nēm nobil și bogat al statelor bisericesci. La început tinerul conte era destinat pentru cariera militară și voi să între la 1815 în garda de corp nobilă a papi, dar fu împiedecat dela împlinirea acestui scop printr'o suferință epileptică, care-l cuprinsese încă în al 17-lea an al vârstei sale. Mai târziu fu vindecat de această boală printr'un preot, Strambi Loretto, care avea reputațiune de sfânt. Eschis din cariera militară, junele conte de Mastai-Feretti se consacră bisericești, studiă teologia în Roma și fu sfințit preot după minunata sa vindecare. Fiind canonic al Sfântei Maria Inviolata Giovanni însoți în anii 1823—25 pe arhiepiscopul Muzi într'o misiune destul de periculoasă la Chile, unde trebuia să se apere drepturile bisericești catolice în contra ingerinței statului.

După întorcerea sa deveni directorul hospitiului Mihail, școala de meserii cea mai mare din Roma, pe care o transformă amesurat timpului. În Maiu 1827 îl făcu Leo X. arhiepiscop de Spoleto. În răscoala, care erupse în statul bisericesc în urma revoluțiunii din Iulie, Spoleto rămase liniștit. De aceea arhiepiscopul Mastai-Feretti se opuse unei ocupări a orașului prin trupe austriace și arse o listă de proscricțiuni, care-i fu trimisă din Roma. — În Decembre 1832 deveni el arhiepiscop de Imola, reformă acolo foarte energic clerul și institutele humanitare bisericesci și se asociă pe față la mișcarea de atunci națională și liberală din Italia. Cu toate acestea fu numit cardinal în Decembre 1839 din partea lui Gregoriu XVI., și ca atare fu un inamic al sistemului guvernamental absolutistic și teroristic din statul bisericesc. Pretensiunea de multe ori repetată în timpuri recente, că Pius IX. ar fi devenit în tinerii săi an membru al francmasoniei său al carbonarismului, se pare a fi neîntemeiată.

După ce muri Gregoriu XVI. în 1 Iunie 1846, cardinalii se adunară în 14 Iunie la un conclav în Quirinal. Mastai-Feretti era unul dintre cardinalii, în contra cărora voia să eserseze guvernul austriac dreptul de eschidere. Dar cardinalul Gaisruk, care era însărcinat cu această misiune, ajunse la Roma a doua zi după alegere. Bonghi pretinde, că Pius n'ar fi fost ales atunci de papă, decât cardinalii ar fi avut cunoștință mai curând de „veto“ al Austriei. Dar așa căpătă în contra secretarului de stat cardinal Lambruschini 35 de voturi, adică 4 mai mult decât îi trebuia pentru majoritate. Cardinalii îl aleseră, fiind-că îl credea un om cumpetat și blând. Încă înainte de conclav răspunsese cardinalul capucin Micara lui Lambruschini, care-l întrebase, cine va fi papă: „Decă învinge Satana, atunci său Eminentia-vastră său e; decă învinge duhul sfânt, atunci cardinalul Mastai.“

Despre purtarea cardinalului Mastai în momentul alegerii sale de papă se spune: Pius IX. ca membru al comitetului de alegere avea să citească cu glas tare numele acelora, pe cari căduseră voturi. Când deschise buletinul de alegere și ceti, vocea îi refușă serviciul, lacrimi cur-

seră din ochii săi, era aproape de leșin. Atunci dede el urna unui alt cardinal, se retrase într'o odaie alăturată și-și acoperi fața cu amândouă mâinile. Asupra numelui său se reuniseră cele 35 de voturi recerute. Înainte de publicarea oficială a rezultatului alegerilor, se întorse alesul către fiă-care cardinal, rugându-l, implorându-l, conjurându-l să abată dela el acest pocal al suferinței. Conclavul nu-l ascultă, ci îl întări în înalta sa demnitate. Pius IX. cedă și după ce primi alegerea, se aruncă în genunchi înaintea altarului, murmurând în decurs de o jumătate de oră rugăciuni fierbinți. — În ziua următoare fu publicată alegerea lui spre surprinderea și mirarea poporului roman.

Cel dintâiu act politic al papi Pius IX. fu edarea unui edict de amnestie în favoarea celor prinși și esilați de antecesorul său pentru crime politice. Acest edict îi câștigă dintr'o singură lovitură inimile tuturor Romanilor. Dar Austria rădică glasul în contra acestei amnestii prin prelații și ambasadorii săi; împreună cu ea toți acei demnitari, cari luaseră parte activă sub Gregoriu la încarcerările și esilările acestuia. Trecu mai o lună întregă, până când mult atacata amnestie ajunse dela propunere și desbatere la publicare. Când invită Pio nono pe cardinali, să-și dea votul asupra oportunității acestui act important, puseră mai toți o bilă neagră în urnă. Atunci junele papă își luă potcapiul cel alb de pe cap, acoperi cu el bilele negri și strigă: „Tote sunt albe, decretul este primit cu unanimitate.“

După aceea urmară reforme în statul bisericesc, reforme pe care poporul le primi cu serbări de bucurie, și la cea dintâiu zi de anul nou, sub domnia lui Pius IX., o procesiune de mai mulți de 40,000 de omeni îi prezentă gratulările poporului roman.

Pio nono își continuă în 1847 reformele sale liberale. El aședă în Ianuarie un tribunal criminal îmbunătățit în Roma, vizită și reformă mănăstiri și seminaria, promulgă o lege de cenzură mai blândă și publică în 22 Aprilie conchemarea unei reprezentanțe a țerii consultătoare. Acesteia îi urmă în Iunie înființarea unui consiliu de ministri și introducerea unei constituțiuni municipale pentru Roma. Pe lângă aceea se îngriji de înălțarea instrucțiunii populare și îmbunătățirea îngrijirei sëracilor — toate spre entuziasmul poporului roman.

Dar și începuseră să se observe presemnele amenințătoare ale mișcării revoluționare chiar în statul bisericesc, mișcări în contra cărora își rădică papa glasul său prevestitor, și când esersă Austria în August dreptul de garnisonă în Ferrara, guvernul papal protestă, însă fără rezultat, în contra acestei măsurii. În 16 Novembre 1847 deschise papa în persoană adunarea stărilor provinciale în Roma.

Dar încă în Ianuarie 1848 începură și în Roma turburări, care stăteau în legătură cu mișcarea revoluționară din Lombardia, Toscana, Parma, Modena și Neapel. După izbucnirea revoluțiunii din Milan în 18 Martie fu rupt drapelul de pe hotelul ambasadei austriace din Roma. După ce declară Carol Albert din Sardinia resbel Austriei, plecară și trupele romane în contra Lombardiei și ambasadorul austriac părăsi Roma. Se dice, că Pius IX., care cu puțin mai nainte depărtase pe Iesuiți din Roma, ar fi fost în contra împărțirii la resbelul cu Austriaci, precum s'a susținut mai târziu spre rectificarea sa, dar

n'a avut destulă putere ca să împiedece acest act. Totuși alții au susținut, că el ar fi bine-cuvântat armele trupelor papale, care plecau în luptă în contra Austriei.

Resbelul, precum se știe, a eșit rău pentru Italiani. Radetzky i-a bătut una după alta dela St. Lucia până la Custozza. Într'aceea isbucni, în Roma chiar, revoluțiunea poporului în contra lui Pius IX., care trebui să fugă în 24 Novembre la Gaeta, pe când în Roma se stabili guvernul Circolo popolare. În 29 Februarie 1849 fu proclamată republica romană și papa fu desbrăcat de puterea lumescă prin același popor, care-l adora cu un an mai înainte. — Atunci Pius IX., indignat de nestatornicia simțimentelor în popor, chemă ajutorul Austriei, al Neapolului și al Franciei. În 3 Iunie începură trupele franceze atacul în contra Romei, pe care o luară cu asalt în 21, pe când Austriacii ocupaseră Ancona, și în 15 Iulie urmă restaurarea solenă a domniei lumesci a papii. Acesta însă nu se întorse în Roma decât în 12 Aprilie 1850.

Din acest moment datăză ruptura sa cu poporul roman și schimbarea sistemului său politic. Schimbare greșită, care denotă un simțiment nepotrivit cu un servitor al Domnului, simțimentul de răsbunare.

Cea dintâi acțiune a papi în această eră nouă fu rechemarea Iesuiților. Acest singur act caracterizează tot sistemul guvernamental adoptat acum. Se începu un regim polițienesc sever, pe când în țară începu să predomineseă tâlhărimul. În 12 Martie 1851 stabili Pius IX. un consiliu de stat sub presidiul cardinalului secretar de stat Antonelli, care de atunci până la morțe esersă o domnie nemărginită asupra papii. O lipsă financiară crescândă restrânse desvoltarea interioară a statului bisericesc, pe când Pius IX. cerca să-și rădicescă vaza și puterea de cap suprem al bisericei în afară, să facă puterea bisericescă peste tot neatârnatore de puterea statului și instrument al papismului. Cel mai mare succes al acestei politici fu încheierea concordatului cu Austria îndeplinită în 18 August 1855.

Acum se apucă Pio nono de transformarea principiilor dogmatice ale bisericei catolice. Această transformare o începu el cu dogmatizarea nematiculatei concepțiunii a Mariei în Decembrie 1854. Zece ani mai târziu — în Decembrie 1864 — publică el Enciclica și Syllabus, prin care proclamă subordinațiunea științei și a statului sub autoritatea papismului. — În 29 Iunie 1867 serbă el în prezența mai a 500 de episcopi adunați în Roma al 1800-lea jubileu al morții apostolilor Petru și Pavel prin 25 de sanctificări. Între acești noui sânti se afla și închisorul spanic Arbues. Pe lângă aceea exprimă el și dorința de a conchiema un concil ecumenic.

Într'aceea se îndeplinesc mărfa unire a Italiei și papa era acum nemijlocit amenințat în domnia sa lumescă, pe când puterea esternă a hierarchiei romane era sdruncinată adânc, cu deosebire în Austria, prin realizarea constituțiunii pe teren confesional. De aceea îndreptă Pius IX. în 22 Iunie 1868 acea alocuțiune dușmănosă în contra Austriei, în care respingea afurisia și declara nule și invalabile cele trei legi confesionale prin care era desființat concordatul. O săptămână mai în urmă, în 29 Iunie 1868, scose el bula Aeterni patris, prin care conchiemă un concil ecumenic la Roma.

În 8 Decembrie 1869 deschise Pius IX. concilul

vaticanic, în care se depuseră în 21 Ianuarie 1870 amândouă schemata de fide et de romano pontifice, care cuprindeau noua dogmă a infalibilității. După adresele zadarnice și reprezentările minorității fu încheiată unanim în 24 Aprilie constitutio de fide în ședință publică sub președința personală a papii. În 18 Iulie fu primită și constitutio de romano pontifice cu declararea infalibilității papii prin 547 de voturi în contra a două.

Acum se află papa Pius IX. în apogeul gloriei și al puterii. Calea apucată după rențocerea dela Gaeta părea că l'a condus acolo, unde numai ilustrii papi Gregoriu VII., Inocențiu III. și Bonifaciu VIII. ajunseră într'un timp, când întumerecul evului mediu le permitea astfel de succese. — Dar vai! se pare că prevedința l'a rădicat așa de sus numai ca să-i facă mai sensibilă căderea. Rața de libertate și unire pe care a făcut-o să străluce odată înaintea ochilor italieni, l'a pierdut acum, când absolutismul era în culme!

Pe timpul, în care se declara infalibilitatea papii, reacțiunea resbelului germano-francesc fu pasul decisiv al Italiei, ca să ocupe Roma. Ceea ce nu putură face de repetite ori voluntarii lui Garibaldi, o făcură trupele lui Victor Emanuel în 20 Septembrie 1870. Roma se deschise înaintea acestora și papa Pius IX. se făcu prisoner voluntar în vatican. În 20 Octombrie ană el concilul pe un timp nehotărît și în 1 Noembrie trămise o enciclică cătră toți episcopii pământului, enciclică prin care escomunica pe toți causătorii și părtașii la răpirea scaunului papal. Acestei enciclici, cu totă legea de garanție a regimului italian îi urmară și într'alți ani proteste nenumărate. Strigăte slabe ale unui papă atât de mare mai înainte, ele rămaseră fără efect într'un timp, în care spiritul omenesc a devenit mai puternic, decât potentații și stăpânitorii.

În 16 Iunie 1871 serbă Pius IX. jubileul papal de 25 de ani, căruia îi urmară după aceea mai multe alte jubileuri.

În 21 Noembrie 1873 publică el cea dintâi din acele enciclice, pe care le îndreptă guvernului german pentru urmărirea și apăsarea bisericei catolice. — Înzadar! puterea papilor era zdrobită. Puternicul împărat nici nu băgă în seamă protestările unui bătrân prisoner.

În 1875 se știe, că Pius IX. edase o bulă asupra alegerii succesoriului său și suprimase toate hotărârile până atunci în valoare la alegerea papală. Totuși se vedu, că n'a fost așa, că-cî conclavul, care s'a adunat mai deunăzi a avut întregul drept de hotărîre proprie ce i se convenia.

În timpul din urmă Pio nono, slăbit de bătrânețe și de suferințe morale, își petrecea totă vremea în vatican. Starea sa bolnăvicioasă făcu să se lățiască de multe ori vestea, că e pe morțe. Morțea nu veni. Slăbul bătrân trăia, pe când cardinalul Antonelli, mai tiner, muri, pe când Victor Emanuel, în florea vârstei, muri. Papa iertă acum mortului răul, pe care i-l făcuse viu, el bine-cuvântă pe Victor Emanuel și Italia. Sufletul său de Italian și creștin totuși învinse rațiunea de stat. Se părea însă, că acești doi mari contimpurani, Victor Emanuel și Pius IX. nu puteau trăi unul fără altul. Jurnalul mai vorbia încă de morțea primului rege al Italiei unite, când de odată se lăți, ca fulgerul, vestea, că papa Pius IX. a încetat de a trăi. Era în 7 Februarie 1878.

Acela, care păstorise atâta timp cu gloriă, acela, care

purtase tripla sa demnitate cu strălucire. mândrul pontifex de odinioară, acum un bătrân slab, își dăduse sufletul după ce pierduse demnitatea de primat al statelor italiene și puterea lumescă. Nu-i mai rămânea decât infalibilitatea. Aci era învingător. de aceea aureola gloriei îi rămase până la moarte.

Îndată după repausarea lui Pio nono, medicii săi făcură certificatul următor:

„Noi subscrișii certificăm, că Sântenia Sa, papa Pius IX., atins de mult de-o bronșită lentă, a încetat de a trăi în urma unei paralizii a plămânilor, astăzi în 7 Februarie, la 5 ore și 40 minute după prânz.“

Dr. Antonini, medic. **Dr. Ceccarelli, chirurg.**
Dr. Cetacci, asistent. **Dr. Tapai, asistent.**

Papa a murit în odaia sa de dormit; o odaie destul de mică, modest mobilată și numai cu o ferăstră spre piața St. Petru. O ușă a odăii comunică cu anticamerile și a doua cu biblioteca. Patul său se afla lângă cea dintâi ușă. El era mic și tot atât de modest ca al lui Victor Emanuel. Acești mari oameni aveau un punct de contact: simplitatea.

Îndată ce fu cunoscută moartea papi, se adunară solii puterilor catolice la scaunul sânt și recomandă cardinalului-camerlengo observarea conștiințioasă a tuturor regulilor, pe care le cere ritualul și pragmatica la înmormântarea papilor. Cardinalul-camerlengo Pecci răspunse, că această dorință a puterilor e conformă cu intențiunea majorității sântului colegiu.

Etă aceste reguli foarte curioase stabilite prin o prăcsă de mai mulți seculi.

Caplanii, penitențiarii, care se țin de ordinul capuciniilor, prelații vaticanului, șeful cabinetului papal, cămărarii, preoțimea asistentă pontificală, garda națională, garda de corp elvețiană — toți își ocupă locurile destinate în sălile și porticele vaticanului.

Lângă patul de moarte îngenuche capelanii pontificali și penitențiarii, și cântă rugăciunea morților:

„De profundis clamavi ad te, Domine!“ Șeful cancelariei papale se plécă spre cadavru, sărută obrazul drept al repausatului papă și-i acopere fața cu un vël alb.

Toți prelații prezenți își desbracă costumul cel violet și-l îmbracă pe cel negru. Toți, câți intră îngenuche înaintea cadavruului, după cum făceau pe când trăia papa și împărția bine-cuvântarea său prezenta sacramentele.

Într'aceea măestrul de ceremonii chiamă pe alergătorii și-i trimite să înecoscînțeze pe cardinalul-camerlengo despre cazul de moarte; de asemenea pe vicarul papal și pe membrii camerei apostolice.

După aceea se înfătoșeză camerlengo în fruntea corporației, al căreia șef este el. Camerlengo este îmbrăcat în talar violet în loc de purpură și ceilalți în negru în loc de violet. Cu ei vine și notarul, care constată cazul de moarte și ia despre acesta proces-verbal.

Întrând camerlengo se oprește la partea dreaptă a cadavruului, îngenuche pe florul violet de lângă moarte și se rogă câte-va momente cu voce tare.

După finirea rugăciunii se scolă în picioare, se întorce spre moarte și îi ia vëlul cel alb de pe față; pe urmă luând în mână un ciocănel de argint, atinge cu el de trei ori fruntea repausatului papă strigându-i tot de atâtea ori pe nume cu voce tare. Atunci adresându-se către cei dimprejur dice: „Papa vere mortuus est.“

Acest act e reprezentat în ilustrațiunea de pe pag. 337 a foii noastre. Aci vedem pe cardinalul Pecci camerlengo stând lângă cadavruul papei cu ciocănelul de argint în mână și dicând: „Sanctissimus pater, Pius papa nonus, vere mortuus est.“

După această ceremonie îngenuche toți cei dimprejur și camerlengo cântă însoțit de ceilalți:

„De profundis“ și „Absolve.“ Atunci se scolă în picioare, stropesce cadavruul cu apă sântită și-i șterge fața cu florul cel violet, pe când șeful camerei papale scote din degetul mortului inelul de argint și-l predă pe o tavă de argint camerlengului, Acesta vîră în deget acel inel de pescariu, pentru ca să-l așeze neatins în sacru colegiu. Aserțiunea, că inelul de pescariu s'ar rupe în două, este greșită.

Tôte acestea le ia notarul în procesul verbal și eșind din odaia mortuară însoțit de camerlengo, publică moartea papei urbi et orbi. La această publicare se trag toate clopotele Romei.

Atunci penitențiarii spală cu apă sântită cadavruul papei, care e așezat pe o masă de marmură; pe urmă îl pun ér pe pat, unde rămâne în decurs de 24 ore. Acum i se face disecțiune și se îmbalsamează sub inspecțiunea „archiatre-“lui; intestinale și inima așezându-se într'un vas închis se depun în biserica sântului Vicențiu și a sântului Anastasiu, pe când cadavruul îmbalsamat se îmbracă în ornatul de prelat și se transportă într'o sală de paradă; de aci în capela sicstină.

Aci zace cadavruul îmbalsamat pe un catafalco pompos în același costum, în care avea obiceiul să îndeplinească ceremoniile cu ocaziunea festivităților mari. Îmbrăcămintea acesta constă din „fuldă“ episcopescă de mătăasă albă, din pantofi de mătăasă brodați cu aur, din „dalmatică“ episcopescă, din brâu, din paliul cel alb cu cruce neagră, din stolă, bonet roșu ornat cu panglici flotante și din mitra de aur.

Cadavruul rămâne două zile în capela sicstină. Ziua și noaptea veghiază asupra-i membrii celor patru ordine cerșitoare, pe când la cele patru colțuri ale catafalcului stă câte un gardist nobil și elvețian, care se schimbă la fiecare jumătate de oră. Acest schimb se face atât de des, pentru că sentinelelor nu le este iertat nici măcar să clintosească în tot timpul, ei trebuie să stea nemișcate ca nise statue.

În dimineața zilei a treia, se'u a cincia zi după moarte, încep „novendialele“ se'u ceremoniile de doliu, care țin nouă zile, pe când cadavruul se transportă din capela sicstină în biserica Sântului-Petru.

Adunându-se sacru colegiu și capitulu sântului Petru în biserică, plécă spre vatican pentru a transporta trupul papei. Toți prelații sunt îmbrăcați în negru, numai cei cu purpură sunt în talar violet. După un „absolve“ dis de capitulu sântului Petru, se rădică patul așternut cu purpură, pe care se și aședase cadavruul. Opt beneficiari ai sântului Petru rădică patul pe umeri și astfel plécă cortegiul din capela sicstină și trece prin „sala regiă“ și prin capela sântului Pavel, din care ajungând la „scala regiă“ și întorcându-se spre dreapta ajunge la porticul bisericeii sântului Petru, de unde se urcă în biserica cea mare printre rândurile duble ale gardiștilor nobili și elvețiani.

În fruntea cortegiului merg membrii capituluului sântului Petru, apoi prelații, și în fine cei în purpură (cardi-

nalii) purtând fiă-care în mână câte o faclă aprinsă și cântând „Miserere“ și „De Profundis.“

Întrarea principală a bisericeii și cele trei porți ale porticului sunt îmbrăcate în postav negru brodat cu aur. Într-aceea cortegiul ajunge la catafalcul așezat în mijlocul corabiei principale; pe catafale se aședă patul mortuar și membrul cel mai bătrân al capitulului ăice a două absoluțiune. Ceilalți cântă „libera.“ De aci due cadavru în capela laterală numită după St. Petru și Pavel, îl aședă pe un pat de purpură și-l îmbracă în vestminte de archiepăstor, îi trag mânuși roșii, îi bagă în deget inelul pontifical, îi pun în mânilor împreunate pe piept un crucefies de fildeș, ér la picióre două pălării carmoazii. Aceste sunt simbótele puterei spirituale și lumesci.

Sentinelele staă lângă catafale nemișcate, schimbându-se la fiă-care pătrării de órá.

Înaintea capelei se slobóde o gratiă. Piciórele cadavruului sunt încălțate în pantofi roșii, cari ies afară din gratiă, pentru ca să-i póta săruta poporul.

Numaí atunci încep „novendialele.“ După finirea acestora se aședă papa în cripta provisorii, unde rămâne până când trebuie să se facă loc cadavruului papei următor; atunci se aședă lângă ceilalți papi.

Acest ceremonial a suferit negreșit ușóre modificări din cauza situațiunei, în care se află papismul în ziua de astăzi. Tóte s'aú îndeplinit cu mai mare mister și cu mai puține cheltueli, că-cî isvórele de bani cele vechi aú secat. Tóta ceremonia nu a avut mărimea cuvenită, strălucirea împunétóre de odinióra; înmorméntarea s'a celebrat numaí în prezența unor marturi aleși; poporul nu era primit în biserica Sântului Petru.

Astfel muri acest papă și de sigur din cei, care l'aú urmat la momént. nici unul nu va încheea o viață sântă cu atâta sânteniă.

Pius IX, ca om, era bun, simțitor, amabil, dar prea impresionabil, și arareori revenia asupra primei mișcări. De când a venit în atingere cu cardinalul Antonelli, a căđut sub dominațiunea acestuia, care scia să-i gâcescă gândurile și să se conformeze lor.

Ca papă, Pius IX. și-a avut meritele lui, a avut o epocă gloriósă, dar în urmă a ucis papismul pierdendu-și puterea lumescă.

Ca Italian, a avut mișcări nobile înainte de Gaeta, a voit libertatea și unirea patriei sale, dar nerecumoscița poporului roman l'a mánat pe o altă cale, unde s'a lăsat să fiă condus de cardinalul Antonelli. — Cu tóte acestea jurnalele italiene se esprimă simpatic asupra lui. Ele amintesc, că Pio nono a binecuvéntat Italia la suirea sa pe tron, a binecuvéntat-o puțin înainte de mórte, când încetă din vieță Victor Emanuel, și uită ceea ce s'a petrecut între aceste două epoci. Pius IX. va trăi în memoria națiunei italiene ca contimpuranul seú Victor Emanuel.

„Fanfula“ scriă: „Pius IX. binecuvéntă națiunea, binecuvéntă Italia și acéstă binecuvéntare, care s'a urcat la cer din tóta inima acestui preot italian, a fost auđită mai mult decât vre-o altă binecuvéntare seú vre-o altă elocuțiune, care a eșit mai târđiú sub apăsarea rațiunei de stat papale.“

Istoria să-i fiă indulgentă! Civilizațiunea modernă să-i ăică: adio, că-cî el a fost cel din urmă papă suveran!

Artista.

Cestiunea femeii se desbate, de când a început omul să cugete. Acest capo-d'opera al creațiunei și merită în gradul cel mai înalt interesul, care i se consacră. Într-adevăr din légăn și până la mórte femeia ne însoțescă mai întâiú cu surisul seú dulce și protector de mamă, mai târđiú cu căútătura fermecătóre a idealului, cătră care ținim, și în fine cu blânda încredere a sociei.

Rolul principal al femeii este într-adevăr acela de mamă. Ea ne face cece suntem și mama Grachilor avea tot dreptul să fiă mândră de fiii ei.

În evul mediú femeia era astrânsă la lucrurile casnice. Pe cât era de adorată, pe atâta era de sclavă. Cavalerii, care-și vërșau sângele la fiă-care moment pentru „dama“ inimei lor, deveniaú tirani după căsătoriă. Cu jalusia unor brute, — că-cî nu se pot numi altfel ómenii fără cultură ai acestui ev întunecat, ei țineaú femeile închise în castele, ba de multe óri în turnuri.

Este dară lucru natural, că deși póte multe femei aveaú tendințe mai înalte, idei de emancipare, nu puteaú să le esecute, pentru că se aflaú într'un fel de sclăviă. S'aú găsit cu tóte acestea femei, care aú rupt acest lanț și al căror spirit superior a condus popórá și aú lăsat fapte mărețe în istoriă. — Nu voiú să vorbesc de evul vechiú, în care femeia a jucat un rol atât de mare, ev plin de gloriă, care a produs eroine ca Iudita, Clelia, poete ca Safo și o mulțime de martire ale acelei idei

înalte ce se numescă creștinism. Femeia atât de impresionabilă, cu un sistem nervos atât de desvoltat, e capabilă de fapte și simțeminte extreme, de un curagiú nebul și de o frică cumplită, de o iubire fără margini și de o ură grozavă. Chiar în sclăvia evului mediú, cum am mai ăis, acéstă natură deosebită a femeii s'a revoltat și a produs o Jeanne-d'Arc, fecióra de Orleans, care prin faptele ei căpătase reputațiune de ființă supranaturală și pe care Englezii aú ars'o sub nume de fermecătóre.

Lumina, cultura evului nou a rupt lanțurile înșosítóre, care legaú jumétatea cea mai grațiosă a genului omenesc. Libertatea a început să se acorde femeii, în dose mici ce e drept, dar în fine tot era libertate. Lumei nouă, Americii trebuie să i se recunóscă meritul de a fi făcut primul pas în privința acésta; acolo întâiú femeia a devenit egală bărbatului. Englitera urméză cu pași repezi acestui esemplu și tóte statele civilisate recunosc necesitatea de a îndrepta sórtea acestor interesante neîdreptățite.

Și rezultatele obținute pe acéstă cale, justifică în tóte pasul făcut. Femeile se arată capabile în tóte carierele. Jurisprudența, medicina, filosofia nu le înspăimântă. Cu deosebire însé în literatură și în arte se arată femeia adevérată măestră. Musica găsesce un interpret escelent în aceste ființe delicate, cu simțurile atât de desvoltate, și sufletul așa de impresionabil. Ele găsesc accente, care vin din inimă, sciú ghici secretul de a comunica și altora

emoțiunea lor. de a face să simtă și alții, ce simt ele. și acesta e adevărata artă. Dar pictura? Nu este ea așa făcând făcută pentru aceste membre delicate, care se

scene grandioase, pline de putere și de o viață activă, care se par a fi privilegiul bărbatului. Pe când în lucrurile femeiesci domnesc fineța simțului și gustul,

Artista.

purta penclul cu atâta ușurință? Cu toate acestea femeia în pictură este mai mult aplicată a produce lucruri de o fineță remarcabilă, lucruri delicate, pline de simț, ca totă fineța ei. Spiritul ei e prea fin pentru a crea acele

în ale bărbatului se arată tăria cugetării, lupta în contra destinului.

Ilustrațiunea noastră încă ne arată una dintre aceste artiste, care străluce în flăcarea junetei.

Acastă figură adevărat femeiească se vede că se află în adevăratul ei element. Ea înțelege că veața e scurtă, ér arta neperitoare și de aceea se pune cu rezoluțiune pe lucru. Tinera artistă nu voese să facă diletantism, ci știudiu serios care să rămână.

Cu ce grație pórta mâna ei acel penel, care de sigur va produce un lucru magistral!

Când vedem destoinicia femeii întrú tóte și cunoșcem puterea atractivă a întregii sale ființe ne întrebăm, cum a putut rămânea atáta vreme aprópe nebăgată în samă în cultură? Esprimăm însé convicțiunea că ea va înainta curénd pe drumul, pe care a apucat și va putea concúra glorios cu acea parte a genului omenesc, care se numesce seesul cel tare!

V a r i e t ă ț i.

Barometru popular. D-nu de Parville, fisic francez, ne arată într'o scriere a sea mijlocul de a ne putea construi fiă-care pe preț de nimic un barometru nu de precisiune, dar un instrument fórte util prin ajutorul căruia ne putem da séma de mișcările atmosferei. Luați pentru acésta o sticlă nicí prea mare nicí prea mică. Închideți-o hermeticeste cu un dop bun. Faceți să străbată prin dop un tub de sticlă de trei milimetri diametru și de cincí-decî până la șése-decî lungime. Tubul trebuie să se prelungescă înăuntru până aprópe la dóue treimi din sticlă. Închideți bine cu cêră pentru a evita ca aerul din sticlă să scape. Apoi încâlđiți puțin sticla pentru a dilata aerul, și cu ajutorul unei pâlniute, băgați apă prin tub. Licuidul va trebui să se sue în sticlă de-asupra capétului scufundat al tubului. El se va sui în tub la o înălțime óre-care. Éta tot aparatul. Dêcâ timpul se întórce spre plóia colóna licuidă se va sui. Dêcâ se întórce spre frumos ea va descinde. Temperatura lucrêdă asemenea asupra aerului dinăuntru buteliei pentru a face să se sue séu să se scobóre colóna licuidă. Așa va fi bine de a înfășura sticla într'un strat de praf de lemne séu de a o așeđa într'o ólá de pămînt destul de voluminosă. Cu puțină obicinuiță va putea cine-va să ție lesne cont de schimbările produse de temperatură și a judeca variațiunile determinate prin schimbările presiunei atmosferice. Acest aparat se construêste în câte-va momente și mai cu nicí o cheltuială; și pus în pimniță séu într'un loc unde temperatura se schimba puțin el póte da indicațiuni fórte precíose. Acesta e un adevărat barometru popular, și credem că întrebuițarea sea se va generalisa în curénd.

O sêrbătóre în Iaponia. La 3 Noembre trecut, s'a sêrbat la Yokohamo, prin petreceri publice și un foc de artificii, ziua nascerii lui Micado. Diminéta era rece și umedă, timpul se lumină și ziua fu fórte strălucită. Fusiya, cu craterul séu acoperit de nea se aréta fórte distinct la orizont. Peisagiul era feeric și nu me așteptam, — dice corespondentul ăiarului „Times,” — la așa de plăcute surprinderi. La sosirea mea în grădinile publice, am observat o mică încingetóre, ascunsă privirilor cu pânză și în care se ațau vre-o ó cutii cu artificii, dela 6 — 9 picíóre de lungi și obuse de diferite forme, unele erau rotunde, altele cilindrice și de diferite lungimi, dela 10 degete până la 2 picíóre. După ce am asistat la mai multe descărcături, înțelesei că spre a observa mai bine efectul esplosiunei, trebuia să mă depărtez la o distanță óre-care și éta ce observaí. Nori roșii și albaștrii, apoi o detunătură, și câte-va secunde mai târđiu un obus isbucni la o mare înălțime în aer, dând nascere la doui nori de fum care se depărtau mărindu-se în aceeași direcțiune, unul roșu strălucitor, și celalalt de un albastru palid. Luminați de sóre, ei trecură și dispărură în aer. Mai în urmă, se mișca în spațiu un dragon de o formă particulară, cu o códă de fum. Apoi se desfășuraú pe rind imense drapele de diferite culori cari se agățau unele de altele. Dar éta spectacolul cel mai estraordinar ce se oferí atunci: în momentul când obusul făcea esplosiune, se ăări un obiect care se asemăna cu códa unui vultur, și pe cât vântul îl târa, acest obiect ajunse să represinte un stol de paseri sêlbatiche în număr de mai multe sute, începénd printr'o singură pasere, apoi lărgindu-se succesiv în forma unui V. Fiind-că vântul era tare și imprima fiă-cărui sbor ondulațiunii regulate, se putea dice că erau nisce adevărate paseri fugind ca vântul. Apoi apărură unele după altele totfelul de paseri, de animale, de pesci, șerpí chiar ómení cari eșiaú din esplosiunea obuselor. Unul din cele mai de notat spectacole și cele mai greú de produs fu repetat de mai multe ori: erau globuri ca de argint, strălucind la sóre cu o vie lumină, ca bășicile de săpun cari dispăreau aprópe instantaneú; mai întâiu obusul isbucnea, apoi un moment nu se vedea nimic când apărea de odată, la distanțe fórte egale și formând un cerc perfect, aceste globuri de argint cari se atingeau tot așa de repede ca și electricitatea. Aceste

spectacole ținură trei óre. Cel de séră fu mai puțin însemnat: acesta era tot un foc de artificii; ploí de aur, arbori enormi de diferite culori, stele, șerpí ect. dar nu aveau nimic particular interesant. Dinainte furá luate măsuri spre a evita accidentele și o brigadă era în picíóre spre a da ajutor în cas de incendiú, dar nimic nu veni să turbure spectacolul care se termină cu cea mai mare regularitate (Telegraf.)

I n d r e p t a r e.

Domnul Alecsandri bine-voese a ne comunica urmátorele îndreptări în posesiile sale publicate în acest jurnal. Ne grăbim a da satisfacțiune dorinței ilustrului nostru poet și îndreptăm aceste greșeli, care provin parte din imprimări parte sunt transformări făcute de autor după publicarea acestor poesii.

În numerii 21 și 22 anul 1878:

La Turnu-Măgurele, (scenă în versuri.)

Scena I. Pe pag. 237, colóna 2, șirul 13, în loc de: să nu fii ne-bună și să-ți inchipuesci romanuri cetesce: să nu fii ne-bună ca să-ți ect.

Scena II. Pe pag. 238, colóna 1, șirul 3, în loc de: Séu... inima tinjesce, când n'are ect. cetesce: Sciú... inima ect. Pe pag. 238, colóna 2, șirul 42, în loc de: mehenchiú în limbuță, cetesce: mehenchiú în limbuția. Pe pag. 238, colóna 2, șirul 44, în loc de: Șciú că 'mpreună ați fost ect. cetesce: Sciú că 'mpreună ect. Pe pag. 238, colóna 2, șirul 54, în loc de: dór í-om strica zedanul, cetesce: dór í-om strica redanul. Pe pag. 239, colóna 1, șirul 20, în loc de: Luptând cum luptá ursul, cetesce: Luptând cum luptá Smeul

Scena III. Pe pag. 239, colóna 2, șirul 6, în loc de: O! nu, nu, România nu póte'n réu să pérá, cetesce: O! nu, nu, România nu póte'n veci să pérá.

Scena IV. Pe pag. 239, colóna 2, șirul 57, în loc de: Duducută... lumină... flórea, cetesce: Duducută... lumină... flóre viua.

Scena V. Pe pag. 240, colóna 1, șirul 18, în loc de: Ca norul pe sóre ect., cetesce: Ca norul pe sóre ect.

Scena VII. Pe pag. 240, colóna 1, șirul 34, în loc de: A!... ce s'aude?... aș da chiar ect., cetesce: A!... ce s'aude?... geme?... aș da ect.

Odă către ostașii români.

Pe pag. 244, Strofa II, în loc de: Ca pe iroi de legende, cetesce: Ca eroi de mari legende. Pe pag. 244, Strofa III, în loc de: Șarétând, precum prin nori ect., cetesce: Șarétând, precum prin nouri ect. Pe pag. 245, Strofa VI întregă vine schimbată în modul următor:

„O! Români în fața vóstră, colo'n tainica cea zare
„Vedeți voi o rađa viuă, care'n cet, încet răsare,
„Străbăténd prin umbra désă de lungi secolí adunată?
„E mărêțul fapt de diuă mult dorită, mult visată,
„E lumina revierei, e lucéfêrul sperărei,
„E triumful luptei vóstre, sórele neatárnarei!

Peneș curcanul.

Pe pag. 245, Strofa IX, în loc de: Ér noi jucam hora din sat, cetesce: Ér noi trágeam hora din sat. Pe pag. 245, Strofa IX, în loc de: Și ea ne curmă jocul, cetesce: Și ne smintesce jocul.

Sergentul.

Pe pag. 256, colóna 1, șirul 5, în loc de: În frunte-í Colonelul frumos, cetesce: În frunte-í colonelul semeț.

Păstorii și plugarii.

Pe pag. 256, Strofa I, în loc de: Jos capul, o! nemernici loviți de admirare, cetesce: Jos fruntea, o! nemernici cađuți în umiliță.

În articolul: **Visite într'o mină de cărbuni în Belgia.** peste, tot unde vine: gazul grison, cetesce: gazul grison (CH³). Pe pag. 317, colóna 1, șirul 10 de jos, în loc de: 210 metri, cetesce: 40 metri. Pe pag. 317, colóna 1, șirul 3 de jos, în loc de: 200 metri, cetesce: 260 metri.